

**ZARZĄDZENIE
REGIONALNEGO DYREKTORA OCHRONY ŚRODOWISKA W BYDGOSZCZY**

z dnia 7 listopada 2016 r.

w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Jar grądowy Cielęta”

Na podstawie art. 19 ust. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, 1936 i 2171 oraz z 2016 r. poz. 422) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustanawia się plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Jar grądowy Cielęta” zwanego dalej „rezerwatem”.

§ 2. 1. Celem ochrony jest zachowanie żywnych lasów liściastych z charakterystycznymi, rzadkimi i chronionymi gatunkami runa, porastającymi zbocza i dno jaru ze źródliskami.

2. Przyrodniczymi i społecznymi uwarunkowaniami realizacji celu ochrony, o którym mowa w ust. 1, są:

- 1) położenie rezerwatu na gruntach należących do Skarbu Państwa, zarządzanych przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Nadleśnictwo Brodnica;
- 2) położenie rezerwatu na terenie obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH280001;
- 3) położenie rezerwatu w pobliżu miejscowości Cielęta k. Brodnicy.

§ 3. Identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji i ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 1 do zarządzenia.

§ 4. Ochronie czynnej podlega cały obszar rezerwatu.

§ 5. Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji, przedstawia tabela stanowiąca załącznik nr 2 do zarządzenia.

§ 6. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Bydgoszczy

Marek Machnikowski
Regionalny Konserwator Przyrody
w Bydgoszczy

Załącznik Nr 1 do Zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy
z dnia 7 listopada 2016 r.

Identyfikacja oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków na obszarze rezerwatu

Lp.	Identyfikacja zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych	Sposoby eliminacji lub ograniczenia istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków
Zagrożenia wewnętrzne		
1.	Występowanie obcych ekologicznie i geograficznie gatunków drzew np. sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i> , modrzew <i>Larix sp.</i> (zagrożenie istniejące).	Stopniowe usuwanie obcych geograficznie i siedliskowo gatunków drzew.
Zagrożenia zewnętrzne		
2.	Występowanie inwazyjnych i ekspansywnych stanowisk gatunków roślin przy granicy z rezerwatem (zagrożenie potencjalne).	Bieżąca kontrola w zakresie rozprzestrzeniania się inwazyjnych i ekspansywnych gatunków roślin nie rzadziej niż raz na 5 lat. W przypadku stwierdzenia ich występowania na terenie rezerwatu podjęcie odpowiednich działań ochronnych (usuwanie).

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
Marek Machnikowski
Regionalny Konserwator Przyrody
w Bydgoszczy

Załącznik Nr 2 do Zarządzenia
Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska
w Bydgoszczy
z dnia 7 listopada 2016 r.

Określenie działań ochronnych na obszarze ochrony czynnej, z podaniem ich rodzaju, zakresu i lokalizacji

Lp.	Rodzaj działań ochronnych	Zakres działań ochronnych	Lokalizacja działań ochronnych ¹⁾
1.	Renaturalizacja drzewostanów poprzez cięcia usuwające obce ekologicznie i geograficznie gatunki drzew takie jak sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i> , modrzew <i>Larix sp.</i> stanowiące ponad 25% w składzie gatunkowym drzewostanów.	Stopniowe, cykliczne usuwanie gatunków drzew niewłaściwych dla siedliska poprzez promowanie gatunków grądowych. Wycinkę należy prowadzić w okresie jesienno-zimowym (od 1 września do 28 lutego), najlepiej przy obecności pokrywy śnieżnej, nie częściej niż raz na 5 lat. Pozostawić na gruncie co najmniej 30 % ściętych drzew (m ³). Pozostałe drzewa usunąć z rezerwatu.	oddz. 296c, 296f, 296g, 296h, 297a, 297c,
2.	Bieżąca kontrola w zakresie rozprzestrzeniania się inwazyjnych i ekspansywnych gatunków roślin nie rzadziej niż raz na 5 lat.	Weryfikacja nowych stanowisk inwazyjnych i ekspansywnych gatunków roślin oraz podjęcie działań ochronnych w razie potrzeby (usuwanie).	Cały obszar rezerwatu

¹⁾ Plan Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Brodnica na okres 2015-2024.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
Marek Machnikowski
Regionalny Konserwator Przyrody
w Bydgoszczy

UZASADNIENIE

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Jar grądowy Cieleća” jest dokumentem określającym sposoby zachowania żywnych lasów liściastych z charakterystycznymi, rzadkimi i chronionymi gatunkami runa, porastającymi zbocza i dno jaru ze źródłiskami. Rezerwat przyrody „Jar grądowy Cieleća” został ustanowiony rozporządzeniem Nr 31/2003 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 9 grudnia 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 175, poz. 2843). Dla właściwego funkcjonowania rezerwatu i jego ochrony plan ochrony zgodnie z art. 20 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, z późn. zm.) sporządza się na okres 20 lat. Zgodnie z art. 19 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia w drodze zarządzenia plan ochrony dla rezerwatu przyrody, sporządzony na podstawie w art. 20 ww. ustawy. Projekt planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Jar grądowy Cieleća” został zaopiniowany przez: Nadleśnictwo Brodnica pismami z dnia 15.07.2016 r., znak ZG.7212.19.2016 i z dnia 8.08.2016 r., znak ZG.7212.9.2016, pozytywnie zaopiniowany przez Radę Gminy Brodnica uchwałą Nr XXI/122/16, z dnia 6.10.2016 r. i przez Radę Gminy Bartniczka pismem z dnia 15.09.2016 r., znak PO.0004.15.2016 oraz przez Regionalną Radę Ochrony Przyrody w Bydgoszczy uchwałą Nr 9/2016, z dnia 6.10.2016 r. Na podstawie art. 59 ust. 2 ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2015 r. poz. 525, z późn. zm.) projekt zarządzenia został uzgodniony przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego pismem znak: WIR.IX.710.40.2016, z dnia 27.10.2016 r.

Obwieszczeniem z dnia 27.07.2016 r., znak WPN.6202.5.2016.KLD.3, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy zawiadomił o możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu poprzez zapoznanie się z projektem planu ochrony i możliwość składania uwag i wniosków. Informacja została podana do publicznej wiadomości zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 11, art. 39 ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353, z późn. zm.) i rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzenia projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794).

W ramach udziału społeczeństwa zgłoszono następujące uwagi:

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska Departament Zarządzania Zasobami Przyrody przesłała drogą elektroniczną w dniu 1 sierpnia 2016 r. uwagę, aby w uzasadnieniu do projektu

zarządzenia zamieścić informację nt. podstawy prawnej na jakiej funkcjonuje rezerwat. Uwagę uwzględniono.

Nadleśnictwo Brodnica, pismem z dnia 8.08.2016 roku, znak: ZG.7212.9.2016, zgłosiło następujące uwagi do projektu planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Jar grądowy Cielęta”:

1. „Usuwanie gatunków obcych ekologicznie jak Barszcz Sosnowskiego, Nawłóć kanadyjska, w opinii Nadleśnictwa Brodnica będzie działaniem mało skutecznym i kosztownym, zwłaszcza metodami mechanicznymi, zaproponowanymi w projekcie planu ochrony. Występowanie Barszczu Sosnowskiego dotyczy przede wszystkim gruntów poza rezerwatem przyrody, a zlokalizowanych wzdłuż drogi publicznej. Jego zwalczenie winno spoczywać na zarządcy lub właścicielu tych gruntów. Wymieniona łąka w oddziale 296b w tej chwili to grunt leśny z zaawansowaną sukcesją naturalną; łąka w ewidencji gruntów już nie istnieje. Zdaniem Nadleśnictwa Brodnica najskuteczniejszym sposobem walki z występującą tam nawłocią kanadyjską byłoby wsparcie sukcesji poprzez dosadzenie gatunków grądowych takich jak dąb i lipa, zabezpieczenie ich przed zwierzyną poprzez ogrodzenie i rozpoczęcie walki z nawłocią poprzez pielęgnowanie uprawy. Młode nasadzenie po osiągnięciu zwarcia wyeliminuje z siedliska nawłóć kanadyjską, która w zwartym drzewostanie nie występuje. W ten sposób przy okazji wspomoczenia sukcesji naturalnej usunięty zostanie gatunek obcy bez ponoszenia dodatkowych kosztów. Wszystko zostanie zrealizowane w ramach kosztów gospodarki leśnej.

Odpowiedź: Uwaga nieuwzględniona. Stanowisko nawłoci tworzy niewielka jej kępa na łące o pow. 0,7 ha, w oddz. 296b, przeznaczonej w planie urządzenia lasu do naturalnej sukcesji. Jest to łąka ostrożeńkowa *Angelico-Cirsietum oleracei* i zgodnie z dokumentacją do planu ochrony zbiorowisko to o ile warunki hydrologiczne nie ulegną dalszemu pogorszeniu, w toku sukcesji przekształciłoby się zapewne w łęg olszowy gwiazdnicowy. Łąka ta jest izolowana, otaczają ją drzewostany na siedliskach lasowych. W rezerwacie przyrody naturalne procesy przyrodnicze powinny mieć pierwszeństwo przed planowanymi działaniami człowieka, dlatego w tym przypadku postanowiono odstąpić od usuwania niewielkiego stanowiska nawłoci i obserwację procesów zachodzących na łące. W toku sukcesji i stopniowego zacienienia gatunek ten na izolowanym terenie otwartym powinien zostać wyparty przez drzewiaste gatunki pionierskie (sąsiedztwo drzewostanów osikowych, olszowych i brzozowych). W ramach monitoringu ww. procesów zaplanowano bieżącą kontrolę rezerwatu oraz utrzymano status ochrony czynnej na jego terenie, tak aby w przypadku rzeczywistego, dużego zagrożenia ze strony obcych gatunków inwazyjnych czy ekspansywnych móc podjąć stosowne działania ochronne.

2. „Nadleśnictwo Brodnica pozytywnie opiniuje zaproponowany sposób przebudowy istniejących

drzewostanów w kierunku zgodności składów gatunkowych drzewostanów w kierunku siedlisk grądowych. Proszę jednak o uwzględnienie poniższych uwag:

1) do zdania „Stopniowe, cykliczne usuwanie gatunków drzew niewłaściwych dla siedliska” proszę dopisać „poprzez promowanie gatunków grądowych” -

odpowiedź: Uwaga częściowo uwzględniona. Po analizie uwag nadleśnictwa oraz dokumentacji do planu ochrony, w tym opisów składów gatunkowych drzewostanu uznano, że najistotniejszym zagrożeniem dla rezerwatu jest występowanie ekologicznie i geograficznie niewłaściwych gatunków drzew w udziale łącznie lub osobno powyżej 25 % w składzie drzewostanów. W tych tylko pododdziałach zaplanowano podjęcie ewentualnych działań ochronnych, które mają zapobiec degeneracji siedlisk, procesowi borowacenia i zakwaszenia gleb, co może przekładać się na zachwianie prawidłowej struktury zielnej roślinności runa;

2) wykaz oddziałów należy uzupełnić o pominięte: 291a,b,c, 296a, 297b, gdzie także występują gatunki obce -

odpowiedź: Uwaga nie uwzględniona. Do renaturyzacji wskazano tylko te pododdziały, gdzie gatunków ekologicznie obcych w składzie drzewostanów jest powyżej 25 %;

3) planowaną przebudową proponuję objąć istniejące buczyny w oddziale 296f, gdzie przy zastosowaniu cięć przekształceniowych należy wypielęgnować drzewostan, korygując w miarę możliwości skład gatunkowy poprzez promowanie gatunków grądowych oraz oddział 297b, gdzie w litej buczynie w wieku dojrzałości, należy podjąć działania zmierzające do zainicjowania procesu przebudowy litej buczyny na drzewostan grądowy, z wykorzystaniem cięć złożonych i odnowienia sztucznego dębem i lipą. W celu realizacji powyższego niezbędne jest usunięcie wszystkich ściętych drzew z powierzchni w celu dokonania odnowienia -

odpowiedź: Mając na względzie najnowsze opracowania naukowe, w tym głównie dokonanie weryfikacji istniejących zasięgów występowania głównych lasotwórczych gatunków drzew w Polsce na podstawie nowych badań (IBL, 2014) przyjęto iż ten rodzimy gatunek drzewa znajduje na danym terenie optymalne warunki wzrostu i nie ma potrzeby likwidowania jego litych drzewostanów w celu wprowadzenia gatunków grądowych. Efekt takiego działania byłby niewspółmierny do dokonanych ingerencji w środowisko przyrodnicze i wydatkowanych środków, w związku z tym odstąpiono od planowanej zmiany składów gatunkowych dojrzałych drzewostanów bukowych na drzewostany grabowo-lipowo-dębowe;

4) dla wymienionych w projekcie i zaproponowanych cięć należy określić dopuszczalny udział gatunków obcych dla rezerwatu. Na litych fragmentach sośnin czy brzezin konieczne będzie zachowanie ich części w celu zachowania trwałości lasu; proponuję 20% dopuszczalny próg udziału

gatunków obcych -

odpowiedź: Uwaga częściowo uwzględniona. Dopuszczalny maksymalny udział obcych ekologicznie gatunków drzew dla zbiorowisk leśnych przyjęto na poziomie 25%;

5) proponuję z 30% do 20% zmniejszyć ilość pozostawionych na gruncie ściętych drzew z uwagi na konieczność rekompensaty niewspółmiernie wysokich kosztów wykonywania prac w tak trudnych warunkach terenowych oraz z uwagi na fakt pozostawienia na gruncie całej drobnicy i bardzo dużej ilości drewna średniowymiarowego, które z pewnością przyczyni się do poprawy bilansu ilości drewna martwego na powierzchni rezerwatu. Zapis dotyczący pozostawiania na gruncie co najmniej 30% ściętych drzew o średnicy pnia większej niż 50cm, może okazać się niemożliwy do realizacji z uwagi na niewielki udział drzew spełniających to kryterium. Proponuję dokonać korekty zapisu na: „Pozostawić na gruncie co najmniej 20% ściętych najgrubszych drzew i grubizny. Pozostałe drzewa usunąć z rezerwatu” -

odpowiedź: Uwaga częściowo uwzględniona. Zmieniono zapis dotyczący postawiania ilości martwego drewna na „Pozostawić na gruncie co najmniej 30 % ściętych drzew (m³). Pozostałe drzewa usunąć z rezerwatu”.

Klub Przyrodników, pismem z dnia 1.08.2016 roku, znak: 632/2016, zgłosił następujące uwagi do projektu planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Jar grądowy Cieleća”:

„W rezerwacie przyrody „Jar Grądowy Cieleća” przewidziano stopniowe usuwanie drzew niewłaściwych dla siedliska: brzoza, topola osika, sosna zwyczajna, modrzew europejski, buk pospolity, zastrzegając że: Pozostawić na gruncie co najmniej 30% ściętych drzew o średnicy pnia większej niż 50 cm. Pozostałe drzewa usunąć z rezerwatu. Proponuję, by z usuwania wyłączyć w ogóle drzewa grubsze niż 50 cm, a na gruncie pozostawić wszystkie usuwane drzewa liściaste grubsze niż 20 cm. Co do sosny i modrzewia, pozostawione powinny być kłody grubsze niż 40 cm, a usunięcie z rezerwatu kłód cieńszych powinno być fakultatywne. Należałoby ponownie rozważyć, czy brzoza i osika nie powinny być w ogóle w całości pozostawione w drzewostanie. Drzewa wymienionych gatunków (brzoza, osika, sosna, modrzew, buk), rzadko tylko będą przekraczać średnicę 50 cm. Jeżeli przekraczają tę średnicę, to zazwyczaj mają już istotne znaczenie biocenotyczne. Przesłanka tego znaczenia biocenotycznego powinna przeważać nad przesłanką przyspieszenia odtworzenia się naturalnej kompozycji gatunkowej dojrzałego grądu. Szczególnie dotyczy to brzozy i osiki, które przy rozmiarach > 50 cm pierśnicy zwykle są już na tyle stare, że wytwarzają się na nich cenne dla innych organizmów mikrosiedliska, np. liczne dziuple i próchnowiska. Zważyć też należy, że brzozy i osiki w ogóle nie są gatunkami niewłaściwymi dla siedliska grądowego, ale są gatunkami pionierskich faz rozwojowych grądu. To właśnie brzozy i

osiki – jeśli nie zostaną usunięte – mogą dorosnąć do średnic przekraczających 50 cm i naturalnie zamrzeć, najszybciej odtwarzając w ten sposób zasoby martwego drewna w rezerwacie. Nie ma powodu, by sztucznie przyspieszyć sukcesję w kierunku dojrzałego drzewostanu grądowego bez gatunków pionierskich, usuwając brzozę i osikę. Rozkładające się kłody martwych drzew, w szczególności liściastych, już od grubości orientacyjnie ok. 20 cm będą stanowić istotny dla różnorodności biologicznej ekosystemu zasób martwego drzewa. Celowe jest ich pozostawienie w ekosystemie w 100 % a nie tylko w 30 %. Ich pozostawienie w ekosystemie nie ma żadnych negatywnych konsekwencji, a ich zrywka i zabranie z lasu niepotrzebnie zuboży zasoby martwego drewna oraz będzie generować lokalne zniszczenia runa i powierzchni terenu. Próg 50 cm jest zbyt ostry. W rezerwacie należy poprawić i utrzymać także ogólny poziom zasobów martwego drewna, a nie tylko tzw. martwego drewna wielkowymiarowego.”

Odpowiedź: Uwaga częściowo uwzględniona. Zrezygnowano z prowadzenia cięć w części drzewostanów, w tym zaniechano usuwania osiki oraz w większości pododdziałów brzozy. Zmieniono zapis dotyczący postawiania ilości martwego drewna na „Pozostawić na gruncie co najmniej 30 % ściętych drzew (m³). Pozostałe drzewa usunąć z rezerwatu.”

Rezerwat przyrody „Jar grądowy Cieleń” podlega ochronie czynnej. Działania ochronne zaplanowane zostały w celu eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń. Działania ochronne na terenie rezerwatu polegać będą na renaturalizacji drzewostanów poprzez cięcia usuwające obce ekologicznie i geograficznie gatunki drzew takie jak sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* i modrzew *Larix sp.* stanowiące ponad 25% w składzie gatunkowym drzewostanów. Ponadto zaplanowano bieżącą kontrolę w zakresie rozprzestrzeniania się inwazyjnych i ekspansywnych gatunków roślin nie rzadziej niż raz na 5 lat. W przypadku stwierdzenia ich występowania na terenie rezerwatu podjęcie odpowiednich działań ochronnych (usuwanie).

Ze względu na uwarunkowanie przyrodnicze rezerwatu nie wskazano miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza, jak również nie wskazano obszarów udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa. Udostępnianie rezerwatu w celu badań naukowych należy rozpatrywać na podstawie art. 15 ust. 1 pkt. 24 ustawy o ochronie przyrody. Uzyskanie indywidualnej zgody na prowadzenie ww. czynności gwarantuje nadzór nad ich rodzajem i metodyką, mając na uwadze dbałość o zachowanie celu ochrony rezerwatu przyrody we właściwym stanie.

Nie wprowadzono dodatkowych ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin Brodnica i Bartniczka, miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń w rezerwacie wewnętrznych i zewnętrznych. Brak ustaleń wynika z braku zagrożeń, którym można by przeciwdziałać poprzez ww. ustalenia.

Zgodnie z art. 20 ust. 6 ustawy o ochronie przyrody niniejszy plan ochrony dla rezerwatu nie zawiera zakresu planu zadań ochronnych obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH280001, ponieważ dla tego obszaru Natura 2000 ustanowiono plan zadań ochronnych zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Drwęcy PLH280001 (Dz. Urz. Kuj.-Pom. poz. 1180, z późn. zm.), obejmujący obszar rezerwatu przyrody „Jar grądowy Cieleća”.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska w Bydgoszczy

Marek Machnikowski
Regionalny Konserwator Przyrody
w Bydgoszczy

